

DE OVERHEID

Paniekreactie

Op woensdag 6 mei 1992 overleed er een man in Gingelom (Belgisch Limburg) ten gevolge van de infectieziekte *Leptospirose*. De man had de infectie opgelopen via het besmette water van de Cicindriabeek. *Leptospirose* is een ziekte die vooral door knaagdieren wordt overgebracht. Vooral besmetting door de bruine rat *Rattus norvegicus* is erg bekend (zie Zoogdier 1990 nr 2). De bruine rat fungeert als gastheer voor de bacterie *Leptospira*, maar sterft er zelf niet aan. De verspreiding van *Leptospira* is veel groter dan men op het eerste gezicht zou denken. De mens wordt vooral door *Leptospira* besmet via water waarin rattenurine aanwezig is. De overdracht kan ook gebeuren door contact met mest of slijk. Als de huid geschramd is of verweekt door langdurig contact met water kunnen de *Leptospira* via de verwonde en verweekte plaatsen het lichaam binnendringen. De besmetting kan ook via de slijmvliezen plaatsvinden.

Het ziektebeeld is zeer wisselend. Ongeveer één op de tien mensen die besmet worden, vertoont het volledige ziektebeeld. De 'ziekte van Weil' is zo'n *Leptospirose*-infectie. Bij aanvang heeft het slachtoffer koorts en bloeddoorlopen ogen. Na 3 tot 4 dagen kan er geelzucht ontstaan, kunnen er kleine of grote bloedingen uitbreken, en kan de nierfunctie gestoord geraken. In een tweede fase daalt de koorts, maar worden de hersenvliezen aangetast. De patiënt

Ratten leven van het afval van de mens. Foto Johan De Meester

krijgt meningitis met hoofdpijn, braken en nekstijfheid gedurende 4-5 dagen. Daarna zakt de koorts en wordt de temperatuur normaal. Eens genezen blijven er geen restverschijnselen over en kan je de ziekte nooit meer krijgen. De ziekte kan echter dodelijk zijn na een belangrijke nieraantasting of ten gevolge van ernstige bloedingen. De overlevingskans met een correcte medische behandeling is uitstekend. Het probleem is dat de ziekte weinig voorkomt, en daarom vaak fout wordt gediagnosticeerd.

Nadat bekend werd dat er een man overleden was aan *Leptospirose*, brak er als het ware paniek uit bij de verantwoordelijke Vlaamse en provinciale overheid. Er bleek plots een overpopulatie ratten te bestaan in de Cicindriabeek. Een coördinatievergadering kwam tot het besluit, na een versneld onderzoek van de rattenpopulaties in de gehele provincie, dat er enkel in de Cicindriabeek een overpopulatie aan ratten was. Met man en macht werd plots een verdelingsactie opgezet. Langsheen de beek werd overal rattevergif gesmeerd. Ook de media sprongen op de wagen. Zowel de commerciële (VTM) als de officiële (BRTN) televisie maakten voor hun journaal een beeldreportage. Omdat de camera

toevallig een bruine rat filmde, werden de media nog versterkt in hun overtuiging. Er werd door beide netten een fraai stukje sensatiejournalistiek ten tonele gevoerd. Er waren teveel ratten, die dan ook uitgeroeid moesten worden. Ook de schrijvende pers sloot zich aan bij de hetze tegen de bruine rat.

We kunnen uiteraard vraagtekens zetten bij dit alles. Ten eerste: het is inderdaad waar dat er iemand overleden is aan een besmetting met *Leptospirose*, maar de man had ook risicogedrag vertoond. Hij werkte met open wonden aan de handen in de beek. Bovendien had men de ziekte fout gediagnosticeerd, waardoor een goede behandeling achterwege bleef.

Ten tweede: hoe kan men op een gedegen wijze in één dag een onderzoek doen naar overpopulaties van ratten in de gehele provincie Limburg. Zo'n onderzoek duurt normaal lange tijd, omdat men gebruik moet maken van schattingen gebaseerd op de vangst-hervangst-methode.

Ten derde: is het zeer onwaarschijnlijk dat, indien er inderdaad een overpopulatie in de Cicindriabeek aanwezig is, men die populatie kan indijken door het gebruik van vergif. Men zal de lokale ratten weliswaar verdelgen, maar zolang de oorzaak van de overpopulatie (zeer sterk vervuilde beken met voldoende voedsel voor de ratten) niet wegneemt, zullen er nieuwe ratten uit naburige populaties immigreren, en zal de kweek blijven doorgaan. Met andere woorden: de overheid doet weer aan symptoombestrijding. Indien de waterlopen gesaneerd worden, zullen er automatisch minder ratten voorkomen, omdat ze er minder voedsel vinden. Dat lijkt ons een beter streven.

Johan Vandewalle

Eindelijk een vergunningsplicht

Ingrijpende veranderingen inzake natuurbehoud hebben doorgaans heel wat voeten in de aarde. De discussie omtrent het besluit inzake de vergunningsplicht voor vegetatiewijzigingen beaamt dit eens te meer. De (Belgische) wetgever ziet een vegetatiewijziging als een handeling waarbij de vegetatie over een oppervlakte of een lijn- of puntvormig landschapselement definitief vernietigd of zodanig veranderd wordt, dat de ekologische waarde ervan vervalst. Zo is het maaien van een riet- of hooiland géén vegetatiewijziging, maar het draineren of omploegen ervan wel. Voortaan wordt geëist dat voor elke wijziging een vergunning wordt aangevraagd. Het principe hiervan is reeds sinds 1962 vervat in de 'wet op de ruimtelijke ordening en de stedenbouw' die

stelt dat een vergunning is vereist om te "... *ontginnen of de vegetatie te wijzigen van heiden of venen, alsmede van enig ander gebied waarvan de bescherming noodzakelijk wordt geacht door de Koning*". Nogal vaagjes dus en in de praktijk van weinig belang, zolang een uitvoeringsbesluit uitblijft, waarin wordt omschreven welke gebieden als beschermingswaardig worden gezien. Het was dan ook moeilijk, of zeg maar onmogelijk, om belangrijke vegetatiewijzigingen stil te leggen of tegen te werken.

Vermits de betrokken minister geen aanstalten maakte hierin verandering te brengen werd er gezocht naar een alternatief om deze zaak te regelen. Op aandringen van een aantal grote natuurbehoudsorganisaties nam de toenmalige gemeenschapsminister voor Leefmilieu, Natuurbehoud en Landinrichting in 1990 het initiatief om los van voornoemde wet (die tot de bevoegdheid van een andere minister behoort) een regeling uit te werken. Om dit mogelijk te maken, werd er ge-

grepen naar de wet op het natuurbehoud, die erin voorziet een sluitende wetgeving uit te werken. De in aanmerking komende vegetaties liggen in gebieden die hun juridische status van ekologisch waardevol gebied hebben verworven via de gewestplannen of internationale afspraken.

Ondanks de vooruitgang die met dit besluit is geboekt, blijft het geheel steunen op een zwakke basis. Zo dient de vergunning bij het college van burgemeester en schepenen in de betrokken gemeente te worden ingediend, waardoor het niet is uitgesloten dat met enige willekeur vergunningen worden toegestaan of geweigerd. Een ander zwak punt vormen de straffen die aan overtreders worden opgelegd. Deze zijn zo minnig dat zij er in het geval van grotere werken graag worden bijgenomen. Belangrijk is dat het principe uiteindelijk in een wettelijk kader is gegoten en dat de mogelijkheid wordt geboden om in het geval van onverantwoorde vegetatiewijzigingen op te treden.

Dirk Criel